

Veźměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Oprávněné použití zbraně příslušníky Policie ČR a strážníky obecních policií

Oprávnění použít zbraní patří mezi nejvýznamnější oprávnění při výkonu pravomoci příslušníků Policie ČR (dále jen policista) a strážníků obecní policie (dále jen strážník). Každé použití zbraně je spojeno se zájmem veřejnosti a médií, ve kterých je nezřídka sugestivně popisováno, bez znalosti skutkových okolností případu i oprávnění příslušníků uvedených sborů. Cílem tohoto příspěvku je malé zamyšlení a krátké nastínění možností oprávněného použití zbraně příslušníky uvedených sborů, provést jejich srovnání a naznačit některé možné nedostatky současné právní úpravy.

Oprávněné použití zbraně patří mezi tzv. „okolnosti vylučující protiprávnost“. Pod označením „okolnosti vylučující protiprávnost“ shrnuje teorie trestního práva některé okolnosti, které způsobují, že čin, který se svými rysy podobá trestnému činu, není nebezpečný pro společnost a není tedy ani trestným činem. Trestní zákon výslovně uvádí nutnou obranu v ustanovení § 13, krajní nouzi v ustanovení § 14 a oprávněné použití zbraně v ustanovení § 15. Podle ustanovení § 15 tr. zákona trestný čin nespáchá, kdo použije zbraně v mezích zmocnění příslušných zákonných předpisů. Těmito příslušnými zákonnými předpisy jsou pro Policii ČR zákon č. [283/1991](#) Sb., o Policii ČR, ve znění pozdějších předpisů (dále jen ZoPČR) a pro obecní policii zákon č. [553/1991](#) Sb., o obecní policii, ve znění pozdějších předpisů (dále jen ZOP).

Podle ustanovení § 39 odst. 1 ZoPČR je policista oprávněn použít zbraň :

- a) aby v případě nutné obrany nebo při pomoci v nutné obraně odvrátil přímo hrozící nebo trvající útok vedený proti jeho osobě nebo útok na život nebo zdraví jiné osoby;
- b) jestliže se nebezpečný pachatel, proti němuž zakročuje, na jeho výzvu nevzdá nebo se zdráhá opustit svůj úkryt;
- c) nelze-li jinak překonat odpor směřující ke zmaření jeho závažného služebního zákroku;
- d) aby zamezil útěku nebezpečného pachatele, jehož nemůže jiným způsobem zadržet;
- e) aby odvrátil nebezpečný útok, který ohrožuje střežený nebo chráněný objekt nebo stanoviště, po marné výzvě, aby bylo upuštěno od útoku;
- f) nelze-li jinak zadržet dopravní prostředek, jehož řidič bezohlednou jízdou vážně ohrožuje život a zdraví osob a na opětovnou výzvu nebo znamení dané podle zvláštního předpisu nezastaví;
- g) aby v bezprostředním prostoru státních hranic přinutil k zastavení dopravní prostředek, jehož řidič na opětovnou výzvu nebo znamení dané podle zvláštních předpisů nezastaví;
- h) když osoba, proti níž byl použit donucovací prostředek hrozby střelnou zbraní nebo donucovací prostředek varovný výstřel, neuposlechne pokynů policisty směřujících k zajištění bezpečnosti jeho vlastní nebo jiné osoby;
- i) když je třeba zneškodnit zvíře ohrožující život nebo zdraví osob.

Oproti tomu je strážník podle ustanovení § 20 odst. 1 ZOP oprávněn použít služební zbraň :

- a) za podmínek nutné obrany nebo za podmínek krajní nouze,
- b) aby zamezil útěku nebezpečného pachatele, jehož nemůže jiným způsobem zadržet.

Policista má tedy zdánlivě více možností oprávněné použít zbraní než strážník. V praxi by mohlo dojít

k tomu, že policista by použil zbraně v nutné obraně, či krajní nouzi podle ustanovení § 13 a 14 tr. zákona, ale situaci by nešlo podřadit pod žádné ustanovení § 39 odst. 1 ZoPČR. Uvedené ustanovení totiž zákrok a použití zbraně omezuje na ochranu života a zdraví jiné osoby. Je-li ohrožena její svoboda, nebo majetek, nelze použít zbraň podle ustanovení § 39 odst. 1 písm. a) ZoPČR. Východiskem z této situace může být, že trestní zákon stanoví za podmínek § 13 tr. zákona beztrestnost. Beztrestnost však neznamená nutně, že jednání je v souladu s právním řádem. Policista se tedy nedopouští trestného činu, ale porušuje zákon o Policii ČR. Jeho jednání je protiprávní, ale nikoli trestné, mohlo by se jednat o kázeňský přestupek. Při hodnocení jeho závažnosti by bylo ovšem nezbytné uvážit fakt, že policista jednal v mezích nutné obrany. Oproti ustanovení § 39 odst. 1 písm. a) ZoPČR, které podmínky nutné obrany zužuje, jdou ustanovení § 39 odst. 1 písm. b), c), d) a g) citovaného zákona nad její rámec. ZOP na rozdíl od ZoPČR umožňuje strážníkovi použít zbraně za dodržení podmínek nutné obrany a krajní nouze neomezeně.

Policista i strážník má stanoveny i určité omezující podmínky k použití zbraně. Požadavek subsidiarity je vyjádřen v ustanovení § 39 odst. 3 ZoPČR tak, že použití zbraně policistou v případech uvedených v odstavci 1 písm. a) až g) je přípustné pouze tehdy, jestliže použití donucovacích prostředků by bylo zřejmě neúčinné. Obdobně je vyjádřen v ustanovení § 20 odst. 2 ZOP, kdy použití služební zbraně strážníkem v případě uvedeném v odstavci 1 písm. b) je přípustné pouze tehdy, jestliže použití donucovacích prostředků by bylo zřejmě neúčinné. Před použitím zbraně v případech uvedených v ustanovení § 39 odstavci 1 písm. a) až e) ZoPČR je policista povinen vyzvat osobu, proti které zakročuje, aby upustila od protiprávního jednání s výstrahou, že bude použito zbraně. Od výzvy s výstrahou může upustit jen v případě, že je ohrožen jeho život nebo zdraví anebo je-li ohrožen život nebo zdraví jiné osoby a služební zákrok nesnese odkladu. Obdobná úprava platí pro strážníka uvedená v ustanovení § 20 odst. 4 ZOP. Při použití zbraně je policista povinen dbát nutné opatrnosti, zejména aby nebyl ohrožen život jiných osob, a co nejvíce šetřit život osoby, proti níž jeho zákrok směřuje. Oproti tomu strážník je při použití služební zbraně povinen dbát nutné opatrnosti, zejména aby nebyl ohrožen život jiných osob, a co nejvíce šetřit život a zdraví osoby, proti níž zákrok směřuje. Strážník tedy oproti policistovi musí mimo života šetřit i zdraví osoby, proti níž zákrok směřuje. ZOP tak paradoxně přiznává větší stupeň ochrany osobě, proti níž zákrok směřuje, oproti jiné osobě, například náhodnému kolemjdoucímu, či svědku zákroku. Bylo by zřejmě vhodné obě korespondující ustanovení sjednotit tak, že by v předposlední větě ustanovení § 20 odst. 5 ZOP byla vypuštěna slova „a zdraví“.

Zákaz použití zbraně policistou je uveden v ustanovení § 41 ZoPČR, kdy při služebním zákroku proti těhotné ženě, osobě vysokého věku, osobě se zjevnou tělesnou vadou nebo chorobou a osobě mladší 15 let nesmí policista použít zbraně, vyjma případů, kdy útok těchto osob bezprostředně ohrožuje životy a zdraví policisty nebo jiných osob nebo hrozí větší škoda na majetku a nebezpečí nelze odvrátit jinak. Shodně je zákaz použití zbraně strážníkem vyjádřen v ustanovení § 22 ZOP. Další podmínky a povinnosti jsou ZoPČR stanoveny pro služební zákroky pod jednotným vedením (§ 42) a pro zásahové jednotky služby pořádkové policie a zásahovou jednotku rychlého nasazení (§§ 42a, 42b a 42c). Zakročují-li policisté pod jednotným velením, rozhoduje o použití donucovacích prostředků a zbraně za podmínek uvedených v ZoPČR velitel zakročující jednotky. O použití donucovacích prostředků a zbraně může na místě zákroku rozhodnout též nadřízený tohoto velitele, který tímto rozhodnutím přebírá velení až do ukončení zákroku. Rozhodnutí velitele zakročující jednotky a jeho nadřízeného o použití donucovacích prostředků a zbraně musí být zadokumentováno na zvukovém nebo písemném záznamu. Na velitele zakročující jednotky, který rozhodl o použití donucovacích prostředků či zbraně, přecházejí povinnosti policistů, které mají ve vztahu k použití těchto prostředků nebo zbraně.

Povinnosti policisty po použití donucovacích prostředků a zbraně jsou upraveny v ustanovení § 40 ZoPČR. Jestliže policista zjistí, že při použití donucovacích prostředků či zbraně došlo ke zranění

osoby, je povinen, jakmile to okolnosti dovolí, poskytnout zraněné osobě první pomoc a zajistit lékařské ošetření. Dále je povinen učinit všechny neodkladné úkony, aby mohla být řádně objasněna oprávněnost použití zbraně. Podle odst. 3 každý služební zákrok, při kterém bylo použito donucovacích prostředků a zbraně, je policista povinen bezodkladně hlásit svému nadřízenému. Obdobně jsou povinnosti strážníka po použití donucovacích prostředků a služební zbraně stanoveny v ustanovení § 21 ZOP. Dojde-li při použití služební strážníkem ke zranění či usmrcení osoby anebo ke škodě nikoliv nepatrné (tj. 5.000,-Kč) je podle ustanovení § 23 ZOP osoba, která řídí obecní policii povinna neprodleně vyrozumět prokurátora a nejbližší útvar policie. Povinnost vyrozumět státního zástupce je v současné době zřejmě zcela formální. Je tomu tak proto, že prokuratura plnila v době vzniku ZOP jiné úkoly (dozor nad důsledným prováděním a zachováváním zákonů a jiných právních předpisů ministerstvy a jinými orgány státní správy, národními výbory a organizacemi i občany). Státní zastupitelství podle ustanovení § 4 zákona č. [283/1993](#) Sb., o státním zastupitelství podává jménem státu obžalobu v trestním řízení a plní povinnosti, které mu v souvislosti s tím trestní řád ukládá. Další působnost státního zastupitelství v trestním řízení stanoví trestní řád. Úloha státního zastupitelství je tedy jiná, než prokuratury. Ze zákona o státním zastupitelství ani z tr. řádu neplyne povinnost státního zástupce přezkoumávat po každém použití zbraně strážníkem jeho soulad se zákonem. Postačila by proto oznamovací povinnost vůči útvaru policie.

Při srovnání podmínek použití zbraně mezi policistou a strážníkem je třeba i zmínit rozdíl mezi definicí zbraně v ZoPČR a ZOP. Podle ustanovení § 89 odst. 5 tr. zákona se zbraní rozumí, pokud z jednotlivého ustanovení nevyplývá něco jiného, cokoli, čím je možno učinit útok proti tělu důraznější. V tomto smyslu se jedná o zbraň střelnou, sečnou, bodnou, ale může jí být jakýkoliv předmět, při jehož použití je splněna uvedená podmínka, že učiní útok proti tělu důraznější. Příkladem může být například hůl, vidle, ale i kámen či skleněný střep z rozbité lahve. Pokud se však jedná o oprávněné použití zbraně ve smyslu ustanovení

§ 15 tr. zákona, je třeba definovat zbraň ve vztahu k jednotlivým právním předpisům, ve kterých jsou upraveny podmínky jejího použití. V těchto předpisech je tento pojem definován odlišným způsobem. Obecně lze však říci, že za zbraň podle ustanovení § 15 tr. zákona je nutno považovat zbraň v technickém smyslu. Pojem zbraně je zde tedy užší než v ustanovení § 89 odst. 5 tr. zákona.

ZoPČR v ustanovení § 39 odst. 2 uvádí, že zbraní se rozumí zbraň střelná, bodná a sečná, nejde-li o speciální zbraň podle tohoto zákona. Podle ustanovení § 39a odst. 3 citovaného zákona je speciální zbraní odstřelovací puška, broková zbraň, zbraň s tlumičem zvuku, zbraň se zařízením na osvětlení cíle, mechanická střelná zbraň, speciálně upravená střelná zbraň, výbušnina, speciální výbušný předmět a speciální náloživo. Speciální zbraně jsou svojí povahou zvláště nebezpečné pro život a zdraví, neboť mají zpravidla vyšší účinnost a palebnou sílu. K jejich používání se předpokládá zvláštní výcvik. Vzhledem k tomu, že jak zbraň s tlumičem zvuku, tak i zbraň se zařízením na osvětlení cíle patří ve smyslu ustanovení § 3 a ustanovení § 4 zákona č. [119/2002](#) Sb., o zbraních a střelivu, mezi zbraně zakázané, představuje toto ustanovení zákonné zmocnění, na jehož základě je mohou příslušníci Policie ČR používat.

ZOP uvádí v § 20 odst. 3: „Služební zbraní se rozumí střelná zbraň, jejímž držitelem je podle zvláštních předpisů obec“. Strážník musí být držitel zbrojního průkazu příslušné skupiny. Není tedy možné, aby strážník jako služební zbraň v souladu s ustanovením § 20 odst. 1 ZOP použil zbraň bodnou, či sečnou, nebo speciální zbraň, jako to umožňuje ZoPČR policistovi.

ZoPČR i ZOP uvádí pojem „nebezpečný pachatel“, neobsahuje však jeho definici. Obsah tohoto pojmu je tak v současné době dovozován za pomoci příslušných komentářů. Bylo by vhodné, aby výklad pojmu součástí přímo zákona. ZoPČR obsahuje podobných neurčitých právních pojmů několik (např. „závažný služební zákrok“ a „nebezpečný útok“).

Na závěr je možno uvést, že každé použití zbraně je vždy závažným zásahem do práv občanů. Je

proto nezbytné, aby každý policista i strážník byl kvalitně připraven jak po stránce teoretické, tak i po stránce praktického použití zbraně. Jistota policisty i strážníka při oprávněném použití zbraně v praxi je pak klíčem nejen k tomu, že služební zákrok bude proveden profesionálně a v souladu se zákonem. Policista či strážník bude budit v osobách, proti nimž může potenciálně použít zbraň, respekt a v očích veřejnosti, jejíž životy, majetek, zdraví a svobodu má chránit, se bude těšit důvěře.

- [1] NOVOTNÝ, O. a kol. Trestní právo hmotné - 1 Obecná část. 4. přeprac. vyd. Praha : Aspi Publishing, 2003, s. 186
- [2] HRAZDÍRA, I., KOVÁRNÍK, L., NOVOTNÝ, F. Použití zbraně a zákon. 1. vydání. Praha : Eurounion, 1999. str. 403 - 404
- [3] ustanovení § 38 odst. 1 ZoPČR
- [4] ustanovení § 18 odst. 1 ZOP
- [5] ustanovení § 39 odst. 5 ZoPČR a § 20 odst. 5 ZOP
- [6] § 89 odst. 11 trestního zákona
- [7] zákon č. [60/1965](#) Sb., o prokuratuře, ve znění pozdějších předpisů, zrušen k 1.1.1994 zákonem č. [283/1993](#) Sb., o státním zastupitelství
- [8] ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákon. Komentář. 5. vydání. Praha : C.H. Beck, 2003. str. 129
- [9] MATES, P. a kol. Policejní právo. 2. vydání. Praha : Linde, 2004. str. 111
- [10] viz zákon č. [119/2002](#) Sb., o zbraních a střelivu

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Nepřevzaté povolení stavby a změna územního plánu](#)
- [Letiště a letecké stavby](#)
- [Nejvyšší správní soud vymezuje nové hranice zneužití práva u běžných nákladů na reklamu](#)
- [Limity dohledu nad výkonem znalecké činnosti](#)
- [Stavebníci získávají od roku 2026 silnější pozici v soudních sporech o povolení stavby](#)
- [Novela zákona o spotřebitelském úvěru: zásadní regulatorní přelom, který změní finanční trh i praxi poskytovatelů spotřebitelských úvěrů](#)
- [Regulace cen taxislužby v roce 2026: co se mění a jaké mají obce možnosti?](#)
- [Jaké klíčové změny přináší návrh novely stavebního zákona?](#)
- [Nový zákon o zbraních a střelivu](#)
- [Novela zákona o pyrotechnice: likvidace profesionálů namísto zmírnění negativních vlivů](#)
- [Nový zákon o zbraních - hlavní a vedlejší držitelé a změny v posuzování zdravotní způsobilosti](#)